

# Mediakriittisyys ja medialukutaito

Reijo Kupiainen

[www.rejokupiainen.net](http://www.rejokupiainen.net)  
[del.icio.us/rkupiain](https://del.icio.us/rkupiain)

# Lähtökohtia

1. Opetuksen uudet haasteet
2. Mediakulttuurin uudet haasteet

*“At the heart of media literacy is the principle of inquiry”*

*Elizabeth Thoman*

*Founder / Centre for Media Literacy*

Jukka Ukkola (2008). Agricolaista Coca-Colaan. Teoksessa Kiittäen hyväksyty- Öidinkielen ylioppilaskokeen historiaa ja nykypäivää.

“emmätiä %-) evvk :( -O. äikän ope on yks  
vitunhomo 8=(( ketä muka haluu tämmöstä !-P”

# “Kuvallinen käänne”

- Günther Kress: Kulttuurissa on siirrytty kirjoituksesta kuvaan ja kirjasta näyttöpäätteeseen
- Gregory L. Ulmer: Kirjallisesta lukutaidosta siirrytään elektroniseen lukutaitoon (*literacy – electracy*)

# Lukutaito?

- On kieltäydyttävä hyväksymästä lukutaito vain kirjoittamisena ja lukemisena.
- Lukutaito on monta kompleksista asiaa. Lukutaito on otettava vakavasti ja laajasti sosiaalisissa käytännöissä.
- Lukutaidot ovat sosiaalisesti tunnistettuja tapoja tuottaa, viestiä ja vastaanottaa merkityksellisiä viestejä yhteistoiminnallisesti medioita käyttäen.
- Minä luen = Me luemme
- Lukutaidot ovat situationaalisia; vrt. Pokémon

# “Kaksi kulttuuria”

Colin Lankshear & Michelle Knobel (2006), *New Literacies: Everyday Practices & Classroom Learning*

“Vanha malli”	“Uusi malli”
Arvo on niukkuuden funktio.	Arvo on leviämisen funktio.
Yksittäinen persoona on tuotannon, kompetenssin ja intelligenssin yksikkö.	”Kollektiivit” ovat keskeisiä tuotannon, kompetenssin ja intelligenssin yksiköitä.
Asiantuntemus on yksilöllä ja instituutioilla.	Asiantuntemus on jaettu ja kollektiivinen; hybridit asiantuntijat.
Tila on suljettu ja käyttötarkoituksellinen.	Tila on avoin ja käyttötarkoituksellinen.
”Institutionaaliset lukutaidot school literacies” sosiaaliset suhteet ovat vaaka- ja pystysuoria ”tekstuaalinen järjestys”.	Kansanomaiset lukutaidot out-of-school literacies suhteet rakentuvat digitaalisesta media ympäristöstä”, ovat läpinäkyviä; tekstit muutoksessa.

# Yhteistoiminnallinen kulttuuri (1)

- Uusia kompetensseja ja lukutaitoja (Henry Jenkins, 2006. *Confronting the Challenges of Participatory Culture: Media Education for the 21st Century*)
- “Massamedian lukutaidosta” “uusiin lukutaitoihin”, jotka ovat pohjimmiltaan sosiaalisia:
  - Pelillisuus ja luovuus
  - Simulaatio
  - Perfomanssi
  - Anastaminen

# Lukutaidon tasot

- Operationaalinen lukutaito
- Kulttuurinen lukutaito
- Kriittinen lukutaito
- Pirjo Linnakylä: Valtaistava lukutaito;  
lukutaitoon liittyy  
emansipaatioprosessi (vrt. Valistus)

# Kriittinen medialukutaito

- Kriittisen pedagogiikan peruskysymykset: Missä olen? Kuka olen?
- Peter McLaren: “Olen tässä!”
- Douglas Kellner & Jeff Share:  
Kriittinen solidaarisuus
  - oppilaita opetetaan tulkitsemaan informaatiota ja kommunikaatiota suhteessa humanistiseen, sosiaaliseen, historialliseen, poliittiseen ja taloudelliseen kontekstiin, jotta he ymmärtäisivät toimintansa ja elämäntapansa suhteet ja vaikutukset.